

УДК 930:[001.891:930.85]:7.072.2(477)Щавинський(049.32)
DOI: 10.31866/2616-7654.15.2025.335096

**ІСТОРІОСОФІЯ НАУКИ
І КУЛЬТУРИ ЧЕРЕЗ
«УКРАЇНСЬКІ
ОБРІЇ ВАСИЛЯ
ЩАВИНСЬКОГО»
АНДРІЯ ШАПОВАЛА**

Галина Салата,
докторка історичних наук, професорка,
членкиня Експертної ради
Міністерства освіти і науки України
з питань атестації наукових кадрів
з філологічних наук та соціальних комунікацій,
Київський національний університет
культури і мистецтв
(Київ, Україна)
e-mail: salaty@bigmir.net
ORCID ID: 0000-0002-2673-8463

Рецензія на монографію: Шаповал, А. (2024). *Українські обрії Василя Щавинського: мистецтвознавця, колекціонера, бібліофіла*. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. https://doi.org/10.15407/r_nbuv.0004935

Для цитування:

Салата, Г. (2025). Історіософія науки і культури через «Українські обрії Василя Щавинського» Андрія Шаповала [Рецензія на книгу А. Шаповала *Українські обрії Василя Щавинського: мистецтвознавця, колекціонера, бібліофіла*]. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 15, 204–207. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.15.2025.335096>

У 80-х роках ХХ ст. на будівельному майданчику по проспекту Голосіївському, 3 м. Києва я і мої друзі часто, що вкрай було небезпечним та категорично прихованим від батьків, крокуючи фундаментом майбутньої Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, уявляли кількість книжок у цій установі. Чи могла я тоді ще малою усвідомити, що доля неодноразово поєднуватиме мене з науковцями, бібліотекарями, істориками та фондами книгозбірні? Певно, що ні...

У 2024 році світ побачила фундаментальна монографія Андрія Шаповала, знаного історика, джерелознавця, бібліографа, завідувача відділу археографії Інституту архівознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України «Українські обрії Василя Щавинського: мистецтвознавця, колекціонера, бібліофіла» (https://irbis-nbuv.gov.ua/E_LIB/PDF/er-0004935.pdf).

В анотації до видання зазначено, що «на основі аналізу широкого комплексу архівних документів, значну частину яких вперше введено до наукового обігу, а також бібліографічних джерел відображено участь видатного вченого, колекціонера та громадсько-культурного діяча Василя Олександровича Щавинського (1868–1924) в українському науково-культурному житті кінця ХІХ – першої чверті ХХ ст., висвітлено його внесок у збереження мистецької та культурно-історичної спадщини, проаналізовано науковий доробок мистецтвознавця з українознавчих питань» та констатовано, що видання розраховане на «науковців, культурологів, мистецтвознавців, бібліографів, усіх, хто цікавиться історією науки та культури України і долею яскравих особистостей». Відтак, констатую: анотація повною мі-

рою відповідає наповненню представленої наукової праці доктора історичних наук, старшого наукового співробітника Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського НАН України Андрія Івановича Шаповала.

Перше враження від праці – це достойне естетичне оформлення видання та поліграфічне виконання. Наукова розвідка з перших сторінок занурює читача у життя і діяльність Василя Олександровича Щавинського, його цілі та звичаї, злети і падіння, відданість Україні. Робота складається із п'яти розділів: Роки становлення; Унікальні досягнення В. Щавинського як вченого та колекціонера; Діяльність В. Щавинського на українознавчій ниві; Доля колекції В. Щавинського; Книжкові скарби із бібліотечної колекції В. Щавинського. Вони через призму біографістики з широкою палітрою документних джерел знайомлять із постаттю Василя Щавинського.

Цікавим і повчальним є подання матеріалу із вкрапленням сторінок історії нашої держави того часу та значної кількості славнозвісних імен діячів української культури, які працювали, творили поруч із Василем Щавинським. Читач дізнається не лише про предмет дослідження, а й поринає у час непересічних осіб в історії України: Володимира Миколайовича Перетця (1870–1935) – одного з фундаторів Української Академії Наук, видатного українського вченого-славіста, дослідника давньої української культури та літератури; Богдана Івановича Ханенка (1849–1917) – українського колекціонера старовини і творів мистецтва, мецената, промисловця, члена Київського товариства старожитностей і мистецтв; мистецтвознавця і художника Георгія Крескентійовича Лукомського (1884–1952); археолога і мистецтвознавця Миколи Омеляновича Макаренка (1877–1938); живописця, мистецтвознавця і колекціонера Степана Петровича Яремича (1869–1939) та ін., які співпрацювали з Василем Щавинським у багатьох установах, товариствах, виданнях, комітетах і комісіях. Всіх їх об'єднувала любов до України та її культури, мистецтва у цілому.

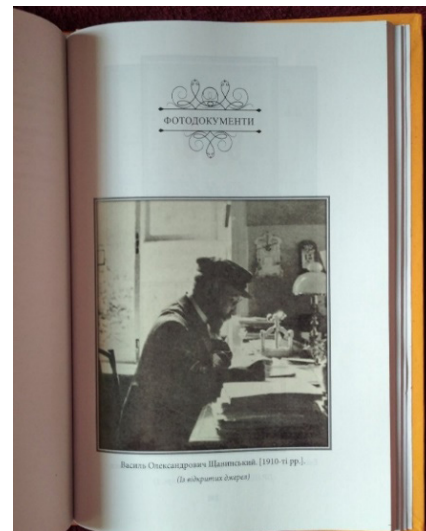
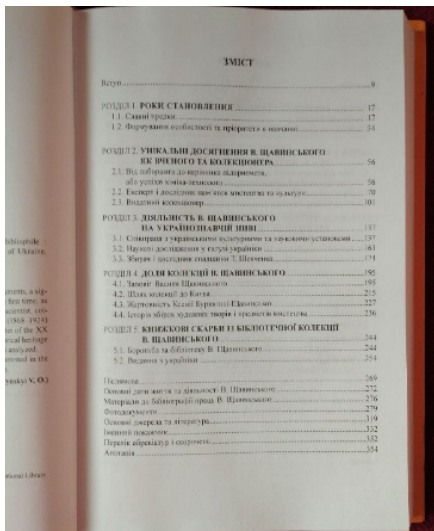
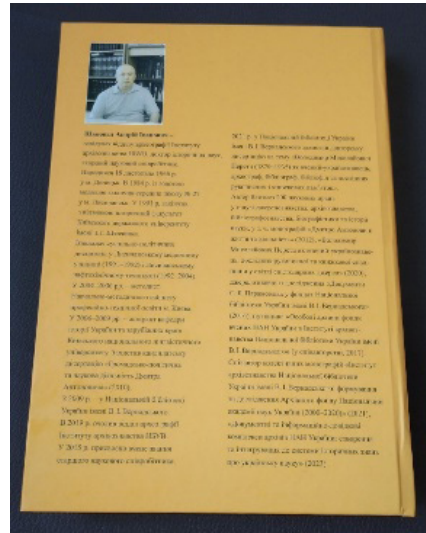
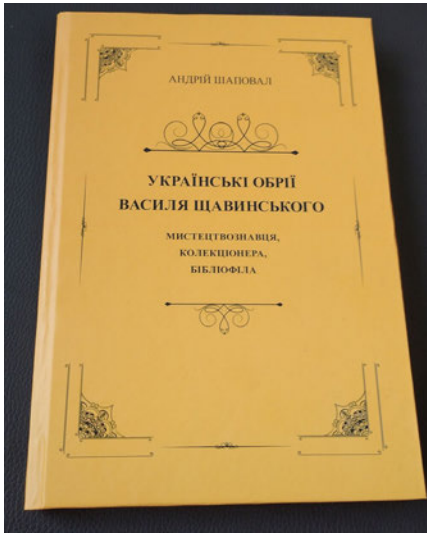
У монографії А. Шаповала не лише проаналізовано та введено до наукового обігу документні джерела про життя і діяльність В. Щавинського, а й спростовано ряд неправдивих фактів про Василя Олександровича, реконструйовано його життєвий і творчий шлях. Оприлюднені документи немов простежують біографію і співпрацю митця з науковими установами, культурними закладами, вченими, колекціонерами та громадсько-культурними діячами, що надає змогу дізнатися про оцінку останніми діяльності і творчості науковця, який загинув у 56 років.

На жаль, нині пам'ятки із колекційних збірок В. Щавинського та документи його архіву розпорошено між науковими установами та культурними закладами м. Києва. Сьогодні вони зберігаються в Інституті рукопису Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національному музеї мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків, Національному художньому музеї України, Національному музеї Тараса Шевченка, Національному музеї історії України, Центральному державному архіві вищих органів влади та управління України, відділі архівних наукових фондів рукописів та фонозаписів Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, Науковому архіві Інституту археології НАН України.

З боєм і захватом прочитані сторінки монографії про непересічну особистість Василя Щавинського, який був патріотом України, вивчав і популяризував історію нашої держави, заповів свою фундаментальну колекцію картин, що склала

понад 165 полотен, та власну колекційну бібліотеку із 2880 примірників батьківщині, свідчать і переконують, що шлях кожної особи на планеті не вимірюється прожитими роками, а визначається вчинками і діями по відношенню до соціуму.

Монографія Андрія Шаповала «Українські обрії Василя Щавинського: мистецтвознавець, колекціонера, бібліофіла» насамперед призначена для науковців, культурологів, мистецтвознавців, бібліографів, а також для всіх, хто цікавиться історією науки та культури, роллю особистості в історії України.

UDC 930:[001.891:930.85]:7.072.2(477)Shchavynskiy(049.32)

Halyna Salata,

DSc in History, Professor,

Member of the Expert Council

of the Ministry of Education and Science of Ukraine

on issues of scientific personnel certification

in philological sciences and social communications,

Kyiv National University of Culture and Arts

(Kyiv, Ukraine)

e-mail: salaty@bigmir.net

ORCID ID: 0000-0002-2673-8463

**HISTORIOSOPHY OF SCIENCE AND CULTURE
VIA “UKRAINIAN HORIZONS OF VASYL SHCHAVYNSKYI”
BY ANDRIY SHAPOVAL**

Monograph review: Shapoval, A. (2024). *Ukrainian Horizons of Vasyl Shchavynskiy: Cognoscente, Collector, Bibliophile*. V. I. Vernadskyi National Library of Ukraine. https://doi.org/10.15407/r_nbu.0004935

From the first pages, the scientific study immerses a reader in the life and creativity of Vasyl Oleksandrovych Shchavynskiy, his goals and achievements, ups and downs, devotion to Ukraine. This work consists of five chapters: Years of Formation; Unique Achievements of V. Shchavynskiy as a Scientist and Collector; Activity of V. Shchavynskiy in the Field of Ukrainian Studies; Fate of V. Shchavynskiy's Collection; Book treasures from the library collection of V. Shchavynskiy. Through the prism of biographical studies with a wide range of documentary sources, they introduce the personality of Vasyl Shchavynskiy.

The presentation of the material interspersed with historical pages of our state at that time and a significant number of famous figures of Ukrainian culture who worked and created alongside Vasyl Shchavynskiy is interesting and instructive.

First of all, this monograph is intended for scientists, culturologists, cognoscentes, bibliographers, as well as for everyone who is interested in the history of science and culture, the role of this figure in the Ukrainian history.

Keywords: cultural and historical heritage; Ukrainian culture; cognoscente; collector; bibliophile; personality in history; scientific institution.

Надійшла 21.03.2025

Прийнята 27.05.2025

Стаття була вперше опублікована онлайн 11.07.2025

This is an open access journal, and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution 4.0.